

Motion till riksdagen 2022/23:2332

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2022/23:58 Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om sänkt tak i syfte att i högre grad återföra elmarknadens övervinster till elslutkunderna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en kompletterande lagstiftning i vilken elmarknadens övriga aktörer är skattesubjekt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommande elstöd bör vara transparent och offentligt och tillkännager detta för regeringen.

2 En urspårad elmarknad

En kris för energisystemet pågår i Europa. Den ryska invasionen av Ukraina med efterföljande energikrigföring från ryskt håll bidrar till att normala leveranskedjor av gas har störts, vilket påverkar hela energimarknaden i Europa. Där är fossilberoendet fortsatt stort. Den strategi många länder inom EU valt är i hög utsträckning att växla från kol till rysk fossilbaserad gas, den energiform som nu orsakar en kostnadschock för europeiska hushåll och företag när Ryssland strypt tillgången. Skenande elpriser i Europa är alltså resultatet av EU-ländernas misslyckande att ställa om till förnybara alternativ.

I Sverige ser situationen emellertid helt annorlunda ut. Som Europas största exportör av el är det svenska energisystemet att betrakta som robust. Produktionsnivåerna från svensk vattenkraft, kärnkraft och vindkraft är intakta och produktionskostnaderna har inte nämnvärt ökat de senaste åren. Ändå drabbas svenska familjer och industrier mycket hårt av den pågående situationen på kontinenten. Vänsterpartiet har under lång

tid påtalat riskerna med den prissättningsmodell som låter kontinentala priser på el smitta den svenska marknaden. Nu bevittnar vi konsekvenserna av precis det.

Anledningen är att den svenska exporten av el är prissättande även för den inhemska marknaden, eftersom exportpriset avgör elpriset även för svenska hushåll och industrier. Det som ligger bakom de höga elpriserna i Sverige är alltså inte en brist på el utan marginalprissättningen, där den dyrast producerade elen sätter priset för all annan el. Det betyder att de skenande elpriserna i Europa gör det lönsamt för elbolagen att tillverka dyrt framtagen el och exportera till utlandet. Nämda ordning har lett till att nästan hela den svenska prisuppgången motsvaras av ökade vinster.

Vänsterpartiet har redan tidigare föreslagit att elmarknaden inom landet separeras från vår exportmarknad. Det skulle ge oss Sverigepris på el, som sätts efter den el som produceras för den svenska elmarknaden.

2.1 Ett tak för övervinster – för lite

I regeringens proposition Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter (prop. 2022/23:58) presenterar regeringen sitt förslag om införandet av en tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter. Bakgrunden är EU:s krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna. Det är tydligt att regeringen vidtar de nödvändiga åtgärderna motvilligt. Inom ramen för bestämmelserna har man lagt sig så lågt som möjligt.

Rådet enades den 30 september 2022 om en rad förslag för att komma till rätta med de höga energipriserna. Förslagen införs genom förordning (EU) 2022/1854. För att motverka stora övervinster hos vissa aktörer är en av åtgärderna ett tillfälligt tak för marknadsintäkter. Detta innebär i praktiken ett intäktstak för elproduktion på högst 180 euro per MWh för s.k. inframarginell produktion (elproduktion med låga rörliga kostnader) under en begränsad period. Intäktstaket är avsett att i huvudsak träffa de kraftslag som normalt sett inte är prissättande på elmarknaden. För att bibehålla ett visst incitament att producera ytterligare el anges att skatten bör vara 90 procent.

I förordningen konstateras att taket för marknadsintäkter inte bör fastställas under marknadsaktörernas rimliga förväntningar på den genomsnittliga elprisnivån under de timmar då efterfrågan på el var som högst, före Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Man noterar vidare att de genomsnittliga topppriserna på grossistmarknaden för el konsekvent legat avsevärt under 180 euro per MWh i hela unionen. Så har även varit fallet de senaste årtiondena. Det fastställda taket är alltså satt med en mycket god marginal, eller som rådet själva skriver ”långt över de ursprungliga förväntningarna på marknaden”. Den svenska regeringen har valt den högsta möjliga nivå som förordningen tillåter. I svenska pengar blir taket 1 957 kronor per MWh.

Som en jämförelse kan nämnas att Energimyndigheten beskriver 2021 som ett händelserikt år med rekordhöga, volatila elpriser och stora prisskillnader mellan elområden (Energimyndigheten, Årskrönika energimarknaderna 2021). Vid den tiden hade energipriserna redan rusat i höjden med anledning av Putins förberedelser inför kriget mot Ukraina. Då låg det årliga genomsnittliga priset på 42,5 euro per MWh i SE1 och på 80,5 euro per MWh i SE4. Ser man i stället till en tioårsperiod innan krisen låg ett normalpris runt drygt 35 öre per kWh. Den högsta nivån var kortvarigt 59 öre per kWh, dvs. ca 52,9 euro per MWh. Intentionen i förordningen är att sätta ett tak för överintäkter till följd av intäkter från överbelastning till elslutkunder. Att anpassa taket

för bolagens övervinster vid en nivå när energikriget redan var ett faktum hade varit generöst. Genom att lägga sig på den högsta möjliga nivån, 180 euro per MWh producerad el gör regeringen den tillfälliga skatten helt tandlös.

I propositionen beräknas nettoeffekten av den föreslagna skatten bli ca 0,15 miljarder kronor för den period som intäktstaket föreslås gälla. Det ska ställas i relation till de beräkningar LO gör i sitt remissyttrande. Där uppskattas övervinsterna på den svenska elmarknaden i nuläget överstiga hisnande 100 miljarder kronor per år. Det finns med andra ord goda skäl att både se över nivån på och utformningen av intäktstaket.

Regeringen bör återkomma med ett förslag om sänkt tak i syfte att i högre grad återföra elmarknadens övervinster till elslutkunderna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I förordningen 6.2 anges vilka som ska omfattas av taket för marknadsintäkter. Regeringen föreslår i sin proposition endast åtgärder som rör elproducenter och följer därmed inte övervinsterna längs värdekedjan. Därmed kan man via energiköpsavtal ta sig runt bestämmelserna vad gäller intäktstaket. Det gör att t.ex. en investeringsfond kan köpa el för ett lågt pris och sälja den mångdubbelt dyrare. Vänsterpartiet menar att om syftet är att begränsa övervinster på elmarknaden så måste fler aktörer omfattas.

Regeringen bör återkomma med en kompletterande lagstiftning i vilken elmarknadens övriga aktörer är skattesubjekt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I förordningen slås fast att nivån på taket för marknadsintäkter inte bör ”äventyra förmågan hos de producenter på vilka det tillämpas, inbegripet producenter av förnybar energi, att täcka sina investerings- och driftskostnader, och den bör bibehålla och stimulera framtida investeringar i den kapacitet som behövs för ett koldioxidsnålt och tillförlitligt elsystem”.

Vänsterpartiet delar uppfattningen om att det är viktigt att investeringar i förnybar energi inte hindras. Samtidigt är det centralt att minska övervinsterna på elmarknaden, oavsett hur produktionen ser ut. Det bör understrykas att den satta gränsen på 180 euro per MWh är så pass hög att investeringsviljan för svenska elproducenter inte bör påverkas. Vår bedömning är att det dessutom finns god marginal för att sänka gränsen, utan att denna påverkas.

För klimatomställningens skull och för att vi fortsatt ska vara skyddade från rusande energipriser har Vänsterpartiet som mål ett samhälle med 100 procent förnybar energiförsörjning senast 2040. Genom att satsa på energieffektivisering och förnybar energi som vind-, sol-, bio- och geoenergi skapar vi ett ekologiskt hållbart samhälle. För vidare läsning om Vänsterpartiets politik vad gäller förnybar energi, se vår motion Omställning till förnybar energiförsörjning (mot. 2022/23:1235) och En rättvis väg genom krisen – Vänsterpartiets budgetmotion för 2023 (2022/23:1299).

2.2 Ett tak för övervinster – för långsamt

Enligt förordningen skulle intäktstaket vara infört senast den 1 december 2022. Regeringen har i stället dragit ut på processen och den tillfälliga skatten kommer att gälla mellan den 1 mars och den 31 juni 2023. Regeringens saktfärdighet gör att man helt går miste om övervinsterna under vintern när elen dessutom var som dyrast. Det betyder att hundratals miljoner kan plockas hem av elmarknadens aktörer, i stället för att gå till de hushåll som kämpar för att kunna betala sina elräkningar. Enligt riksdagens

utredningstjänst handlar det om en nettointäkt på 400 miljoner kronor bara i december (RUT, dnr 2022:1362).

Syftet med bestämmelsen om att begränsa övervinsterna i förordningen är att återföra pengarna till elslutkunderna för att mildra effekterna av exceptionellt höga elpriser. Tidigare elprisstöd har visat att regeringen knappast haft särskilt bråttom att stödja hushållen. Vänsterpartiet uppmanar därför regeringen att tillse att åtgärderna för att överföra elmarknadens övervinster till elslutkunderna sker skyndsamt. Vi vill också understryka att förordningen uppmanar medlemsstaterna att särskilt inrikta ekonomiska stödåtgärder på de mest utsatta hushållen och företagen, som drabbas hårdast av de kraftigt stigande energipriserna. Tidigare elstöd har dessvärre varit omöjliga att granska då regeringen valt att hemligstämpla tidigare utbetalningar av elstöd till hushållen.

Kommande elstöd bör vara transparent och offentligt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Ida Gabrielsson (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Ilona Szatmári Waldau (V)